

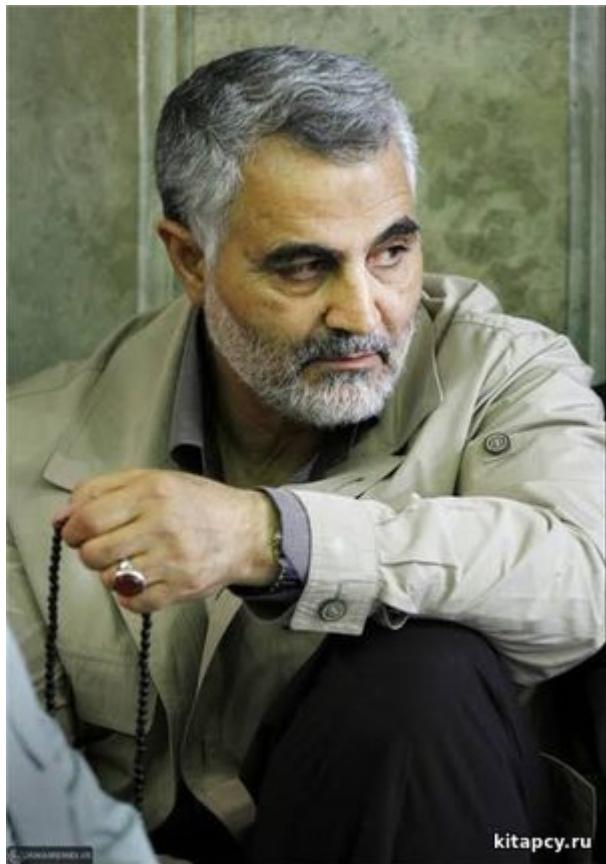
Eýranyň Ýakyn Gündogardaky gylyjy: Kasym Süleýmany

Category: Kitapcy, Nukdaýnazar, Sözler, Taryhy şahslar

написано kitapcy | 23 января, 2025

Eýranyň Ýakyn Gündogardaky gylyjy: Kasym Süleýmany EÝRANYŇ ÝAKYN GÜNDOGARDAKY GYLYJY:

► KASYM SÜLEYMANY

Owganystandan Yraga, Siriýadan Liwana çenli aralykda duýulýan eýran täsiriniň arkasynda Eýran-Yrak ursundan bäri bu ýurduň sebitara syýasatynda aýgytlaýyjy rol oýnan Kasym Süleýmany bardy.

«Meniň adym Kasym Süleýmany. Şuny bek ýadyňda sakla: Eýranyň Yrak, Liwan, Gazze, Owganystan boýunça ýöredýän syýasatyna men gözegçilik edýärin».

ABŞ-nyň Yrakdaky okkupasion güýçleriniň serkerdesi general Dewid Petreus 2008-nji ýylyň ýaz aylarynda geçirilen bir

ýygnak gidip durka Yragyň öñki Prezidenti Jelal Talabaniniň uzadan el telefonyna gelen bu täsin sms-i okanynda, o diýen bir aljyraňnylyga düşüp durmandy. Sebäbi ol sms-i ugradan adamy hemmelerden gowy tanaýardy: ol bary-ýogy başlangyç klas bilimli, gurluşyk işçisi we Yrakda özlerine ençeme ýyllap guýruk tutdurman pent berip gezip «Kuddus güýjuniň» serkerdesi Kasym Süleýmanydan başga hiç kim däldi.

Sms-iň eýesi hakykatda özünde ýok ygtyýarlygy bar ýaly görkezjek bolanokdy. «Kuddus güýji» 1979-njy ýylда Eýranda bolup geçen Yslam rewolýusiýasyndan soň yslam rewolýusiýasyny daşary ýürtlarda hem amala aşyrmak maksady bilen gurlan «Ynkylapçy gwardiýanyň» binýadynda hereket edýän saýlama polkdy.

ABŞ-nyň Bagdatdaky ilçihanasynyň maglumatlaryna görä, K.Süleýmany Eýranyň Yrakdaky syýasatyny formulirleýän we ýöredýän adamdy. Kasym Süleýmany hiç bir döwlet edarasyna ýa ministrlige dahilly bolmazdan, gönüden-göni Eýranyň döwlet apparatynyň iň depesinde oturan dini ýolbaşçy Aýatolla Hamaneýä garaşlydy.

• **Gurluşyk işçiliginden başlanan ýol**

Kasym Süleýmany 1957-nji ýylyň 11-nji martynda Eýranyň günorta-gündogar welaýaty bolan Kermanyň Owganystana golaý daglyk raýonda – taýpa düzgüniniň höküm sürýän Rabord obasynda dünýä indi.

Heniz çagaka daýhançylyk edip gün görýän kakasynyň döwlete bolan 9 müň riýal bergisini üzmek üçin Kermanda gurluşyk işlerinde işläp başlapdyr.

Başlangyç bilim berýän mekdebi gutaranda 13 ýaşyndady, şol ýyl ol obany terk etdi. «Ynkylapçy gwardiýanyň» hataryna goşulanda gören 45 günlük okuw-türgenleşigini hasaba almasaň, onuň bütin ömründe okan bilimi 5 ýyllyk başlangyç klasdan ybaratdy.

On sekiz ýaşynda Kermanyň suw-hojalyk işleri kärhanasyna işe girdi. Bir ýıldan soň häzirki dini ýolbaşçy Aýatolla Hamaneýiň şägirtleriniň berýän wagyzlaryna gatnaşyp başlady. Mundan beýlæk K.Süleýmany üçin «rewolýusion hereketleriň» döwri

başlanypdy, şol wagt Eýranyň Yslam rewolýusiýasyna çenli heniz üç ýyl bardy...

Şol ýyllarda Kerman welaýatynyň Jirowft raýonyna sürgüne ugradylan Hamaneý bilen gatnaşyp başlady. Şol wagtdan başlabam Hamaneýiň içerde we daşarda alyp barýan her dürli hereketine goldaw berdi.

1979-njy ýylyň Yslam rewolýusiýasynyň yzysüre «Ynkylapçy gwardiýanyň» hasabyna alnyp barylan işlere gatnaşdy. Ol şol geçen günleri «Hemmämiz ýaşdyk we rewolýusiýa gulluk edesimiz gelýärdi» diýip ýatlaýar.

• **Wepadarlyk synagy: Kürt pitnesi**

Rewolýusiýanyň bolup geçen 1979-njy ýylynda, döwlet dolandyryşynyň gowşamagyndan peýdalanmak islän Mahabat kürtleri áyaga galdylar. K.Süleýmany we onuň ýakyn egindeşleri gozgalaň basyp ýatyrmak üçin haýdan-haý kürtleriň ýasaýan etraplaryna döküldiler. Pitne basylyp ýatyrylanda K.Süleýmany bary-ýogy 22 ýaşynyň içindedi, emma onuň bitiren işi Tähranda oturan ketdeleriň gözüne ilipdi, ol «rewolýusiýa bolan ygrarlylygyny» görkezmegi başarypdy.

Mahabatdan gaýdyp gelensoň, Kermändaky «Ynkylapçy gwardiýanyň» Kuddus garnizonynyň serkerdesi wezipesine bellendi. Köp wagt geçmäňkä Eýran-Yrak urşy başlandy. Ol uruşda birnäçe möhüm harby operasiýalara, gyzgyn frontda eli ýaragly «duşmana» garşıyaldym-berdimli söweşlere gatnaşdy,

K.Süleýmanynyň Yrak urşunda gazanan dostlary onuň bütün ömri boýunça iň esasy arkadaýanjy bolup geldi. Sebäbi uruş gutaransoň Eýranyň güýçli syýasatçylary, kontrrazwedkanyň içindäki täsirli kişiler, kazyýet we döwlet dolandyryş edaralarynyň ýokary wezipeli işgärleri uruşda tapawutlanan ofiserleriň arasyndan saýlanyp alynýardy. Bu ýörelge biziň günlerimizde-de dowam edýär: Häir «Ynkylapçy gwardiýanyň» ähli serkerdeler düzümi we Eýran goşunynyň on iki generaly Yrak urşunda serkerdelik eden adamlardan düzülendir. Öñki frontdaş dostlar biri-birlerini hemise goldadylar we Eýranyň içerkidasharky syýasatynda aýgytlaýy rol oýnadylar.

Kasym Süleýmany Eýran-Yrak urşunda frontda wepat bolan egindeşlerini ýatlanda gözlerine ýaş aýlaman gürläp bilenokdy.

• **Düzgün-nyzam synagy**

Uruş gutaransoň Kermana dolanan Süleýmany tabynlygyndaky 41-nji Sarallah polky bilen bile Eýranyň gündogar serhedinde uly gapma-garşylyga sebäp bolan «garakçylara» garşy göreşmäge başlady. K.Süleýmanynyň ýüzlerce egindeşi şaýy Eýranyň sünni welaýaty bolan Seýistan-Bulujystan sebitlerini geroin täjirlerinden arassalanda wepat boldy.

Tähranyň eýran kontrrazwedkasy bilen ýakyn gatnaşygy bolan **Mashregh** atly habarlar saýtynda berilýän habara görä, Kerman, Seýistan we Bulujystan welaýatlarynyň ýasaýjylary Kasym Süleýmanynyň sebitde iş geçirgen günlerine häli-hazırılderem gündogar we günorta-gündogar welaýatlaryň iň asuda döwri hökmünde baha berýärler.

• **«Kuddus güýjuniň» serkerdeligine bellenmegini**

K.Süleýmany 1997-nji ýylda «Kuddus güýjuniň» serkerdesi wezipesine bellenende Eýran iň çylşyrymly döwrünü başdan geçirýärdi. Owganystanda agramly bölegi sünni puştunlardan ybarat «Taliban» hereketi käte howpsuzlygy pagta süýümine bagly gündogar araçäklerde Eýran üçin uly howpa öwrülip başlapdy. Tähranly ketdeler «Talibanyň» ösüşini gündogar serhetlerinde Saud Arabystanynyň we Päkistanyň penjesiniň Eýrana tarap uzadygy diýip düşünýärdiler.

Ýurdyň içinde bolsa täze reformalary amala aşyrmak isleýän Muhammet Hatemiň topary häkimiyeti ele alypdy. Hatemi Eýranda «Ynkylapçy gwardiyanyň» gegemoniýasyny azalmaga çalyssa, Hamaneý onuň tersine ynkylapçylary güýçlendirmäge

çalyşyardy.

Yrak urşunyň iň esasy front serkerdelerinden bolan Kasym Süleyýmanyny Eýranyň iň çylşyrymly döwründe ýurduň iň aýgytlaýy güýjüniň ýolbaşçysy wezipesine hut Hamaneýiň özi belledi. Onuň bu wezipä bellenmeginde Owganystany baş barmagy ýaly bilmegi-de ünsden sypmadyk aýratynlyklarynyň biridi.

Şol wagtdan başlap K.Süleyýmana elinden gelen goldawy beren Hamaneý köpçüligiň öñünde eden çykyşlarynda birnäçe gezek ony: «Frontda birnäçe gezek şehit bolandygyna garamazdan, häzirem ýaşap ýören ynkylap şehidi» diýip öwdi.

Hamaneýiň Eýran-Yrak urşy gidip durka fronta eden saparlarynda düşürilen suratlaryň birinde onuň sag tarapynda Kasym Süleyýmany, çep tarapynda «Ynkylapçy gwardiyanyň» serkerdebasysy Muhsin Ryzaýy bardy.

• «**Ýakyn Gündogary barmagyna pyrlan adam**»

Pars dilinde ýöredilýän **Aparat** atly saýtda K.Süleyýmanynyň çykyşlaryndan jemlenen kolleksiýasynyň başynda “Khavermiyane roye engoşte in merd miçerkhed!” diýen ýazgy bar. Ýagny, «Ýakyn Gündogar bu adamyň barmagynda pyrlanýar!».

Ýakyn Gündogaryň iň möhüm adamlaryndan bolan K.Süleyýmany garşıdaşlarynyňam hemiše ýakyndan tanamak, profilini öñe çykartmak islän adamlarynyň biri bolup geldi. Oña degişli jogaby gözlenýän soraglaryň biri-de, onuň din bilen baglansygydy...

2007-2009-njy ýyllarda ABŞ-nyň Bagdatdaky adatdan daşary we doly ygtyýarly ilçisi bolup islän Raýan Kroker K.Süleyýmany bilen duşuşan yrakly käbir ýolbaşçylardan ol barada «inçeden yzarlaýan dindarmy» ýa dälmi?» diýip soragyna: «Yzygiderli metjide gatnaýar, ýöne ony herekete getiren düýp maksat dindarlygy däl-de, eýran milletçiligidir» diýen jogaby alypdy.

HİÇBİR ŞEYDEN KORKMUYORDUM

Şehit Kasım Süleymani'nin
Kendi Kaleminden Yaşam Öyküsü
1956 - 1978

KASIM SÜLEYMANI

kitapcy.ru

• Süleymanyly «Kuddus güýji»

K.Süleymany 1997-nji ýylda «Kuddus güýjüniň» serkerdesi wezipesine bellenenden soňra tabynlygyndaky bölümü kem-kemden kontrrazwedka işlerini ýöredýän, sabotažlary, kast edilşikleri gurnaýan we ýörite operasiýalary geçirýän operasion güýje öwürdi. Ol 1979-nyý ýylda eýranly talyplar tarapyndan üsti basylyp tegelek 444 gün zamuna alınan ABŞ-nyň Tährandaky ilçihanasyň «Kuddus güýjüniň» ştabы hökmünde ulanyp başlaýar. «Kuddus güýjüniň» şahsy düzüminiň umumy sanyny anyj bilyän ýok, ýöne onuň agzalarynyň bir topary gönüden-göni söweşlere

gatnaşmak, bir topary ýörite kast edilşikleri gurnamak, bir topary-da kontrrazwedka işleri alyp barmak üçin Tähranda we Şirazda taýýarlanýar.

Okuwtürgenleşik tapgyryny tamamlanlaryň agramly bölegi ýurduň dini merkezi bolan Kum şäherinde ýörite dini bilim alýar.

• **Süleýmanyň we «Kuddus güýjuniň» Liwandaky güýji**

Süleýmany «Kuddus güýjuniň» serkerdesi wezipesine geçenden soň «Hizbullanyň» üstünden Liwan syýasatynda aýgytlaýy rol oýnamaga başlady. Liwandaky dürzileriň ýolbaşçysy Welid Jumbulatyň aýtmagyna görä, Liwanda möhüm kararlary kabul edýän merkez aslynda «Hizbulah» däl-de, gönüden-göni Aýatolla Aly Hamaneý we Kasym Süleýmanydyr. K.Süleýmanyň Liwana ýetirýän täsiri babatdaky käbir maglumatlar Jumbulatyň aýdanlarynyň doğrudygyny tassyklamanam duranok...

Meselem, «Hizbulahy» esaslandyran we 2005-nji ýylда Liwanyň premýer-ministri Refik Haririniň garşysyna gurnalan kast edilşikde ady geçen Mugniýe barada aýdan sözleri muňa mysal bolup biler...

Mugniýe 2008-nji ýylda häli-häzirem kimiň edendigi bilinmeýän kast edilşigiň netijesinde Damaskda öldürülipdi. K.Süleýmany Mugniýaniň belli günlerini özi geçirdi we ony «şehit dostum» diýip ýatlady...

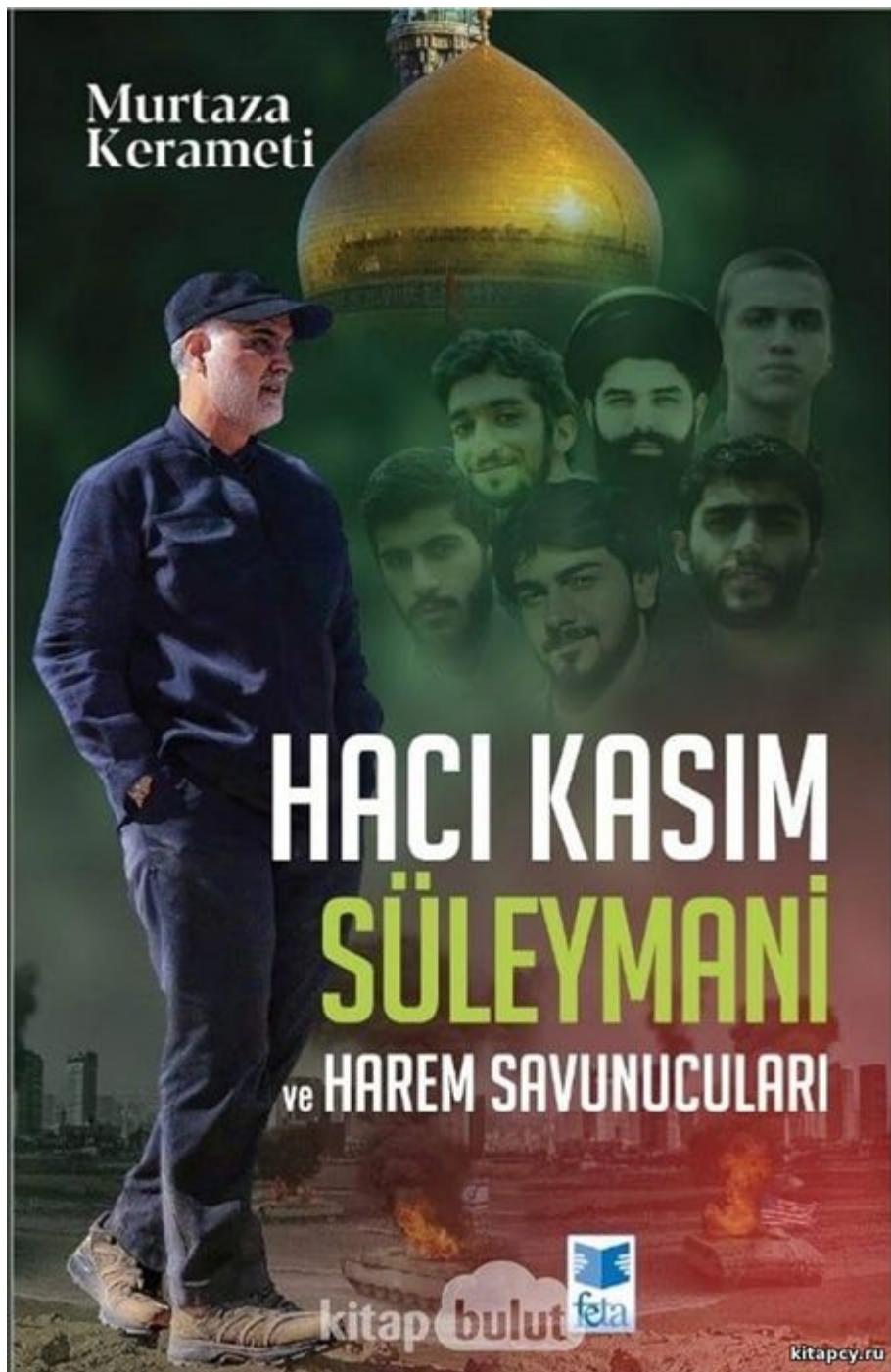
K.Süleýmany «Kuddus güýjuniň» serkerdesi bolan döwrüniň ilkinji üç ýylyndan soň Ysraýyl on alty ýyllap okkupirlän Liwanyň günorta etraplaryndan çykdy.

• **Kasym Süleýmany Liwanda**

2006-njy ýıldaky «Hizbulah»-Ysraýyl ursunda-da «Hizbulahyň» harby operasiýalarynyň taýýarlanýan karargähinde K.Süleýmany oturýardy. Kyrk dört günlüp dowam eden uruş döwründe Yrakda shaýy militanlaryň amerikan bazalaryna garşy gurnaýan hüjümleriniň ep-esli derejede azalmagy amerikalylary haýrana goýupdy.

«Newyoker» žurnalynyň žurnalisti Dekster Filkins yrakly bir ýolbaşçynyň özüne uruş gutaran badyna K.Süleýmanyň

Bagdatdaky amerikan ofiserlerine hat ugradandygy barada aýdandygyny habar beripdi. Hatda şeýle diýilýärdi: «Bagdatdaky imi-salalygyň hezilini görüp bolansyñyz diýip pikir edýärin. Sebäp diýseň, men şul ikiarada Beýrutda biraz başagaýrak bolaýdym!»

• ABŞ-nyň Owganystan we Yrak okkupasiýalarynda K.Süleymany...

ABŞ 2001-nji ýylyň 11-nji sentýabrynda Bütindünýä söwda merkezine («Ekizekler» binasyna) garşy gurnalan teraktyň gurnaýjysy hökmünde «El-Kaide» terrorçy guramasyny günäklärläp

Owganystana goşun saljakdygyny yqlan etmegi bilen Owganystanda täsirliliginí ýitiren Eýranyň alnyndan gün dogdy. Çünkü eýranlylaryň pikirine görä «Taliban» sebitdäki iň uly bäsdeşleri bolan Saud Arabystanynyň ýeň astyndan goldaýan toparydy. Şeýlelikde ABŞ bilen Eýranyň arasynda üsti örtülen gizlin ýaranlyk döredi. Zenewada eýranly we amerikaly diplomatlaryň arasynda Owganystan boýunça birnäçe duşuşyklar geçirildi. Eýranly delegatlar amerikanlaryň öňüne Owganystanda «Talibana» we beýleki ýaragly sünni toparlara degişli ähli bazalaryň, lagerleriň jikme-jik lokasiýalary we maglumatlary yerleşen kartany okladylar.

Eýranlylar amerikan delegatlaryna: «Ynha biziň ilkinji nobatda ýok etmäge degişli hasap edýän nokatlarymyz» diýende, amerikaly diplomat Raýan Kroker eýranlylara kartadan maglumat götürüp almaga idin sorady. Eýranlylar «Karta siziňki bolsun» diýip jogap berdiler. Kroker geçirilen gepleşikler dowam edip durka, eýranly delegatlaryň gönüden-göni Kasym Süleymanydan görkezme alandygyny aýdypdy.

ABŞ Owganystany okkupirländen soňam iki ýurduň arasyndaky ýaranlyk dowam etdi. Diňe 2002-nji ýylda ABŞ-nyň şol wagtky Prezidenti Jorj Buş Eýrana «şer üýşmegindäki» ýurtlardan biri hökmünde baha beren çykyşy bu gizlin hyzmatdaşlygyň soňunu getirdi.

Şol wagtdan başlap Eýran nobatdaky okkupasiýanyň Yraga garşı boljakdygyny çaklap, Yrakda amerikan okkupasiýasyny garşylamak üçin taýynlyklara başlady. Elbetde, bu gezegem koordinasiýanyň başynda Kasym Süleymany bardy.

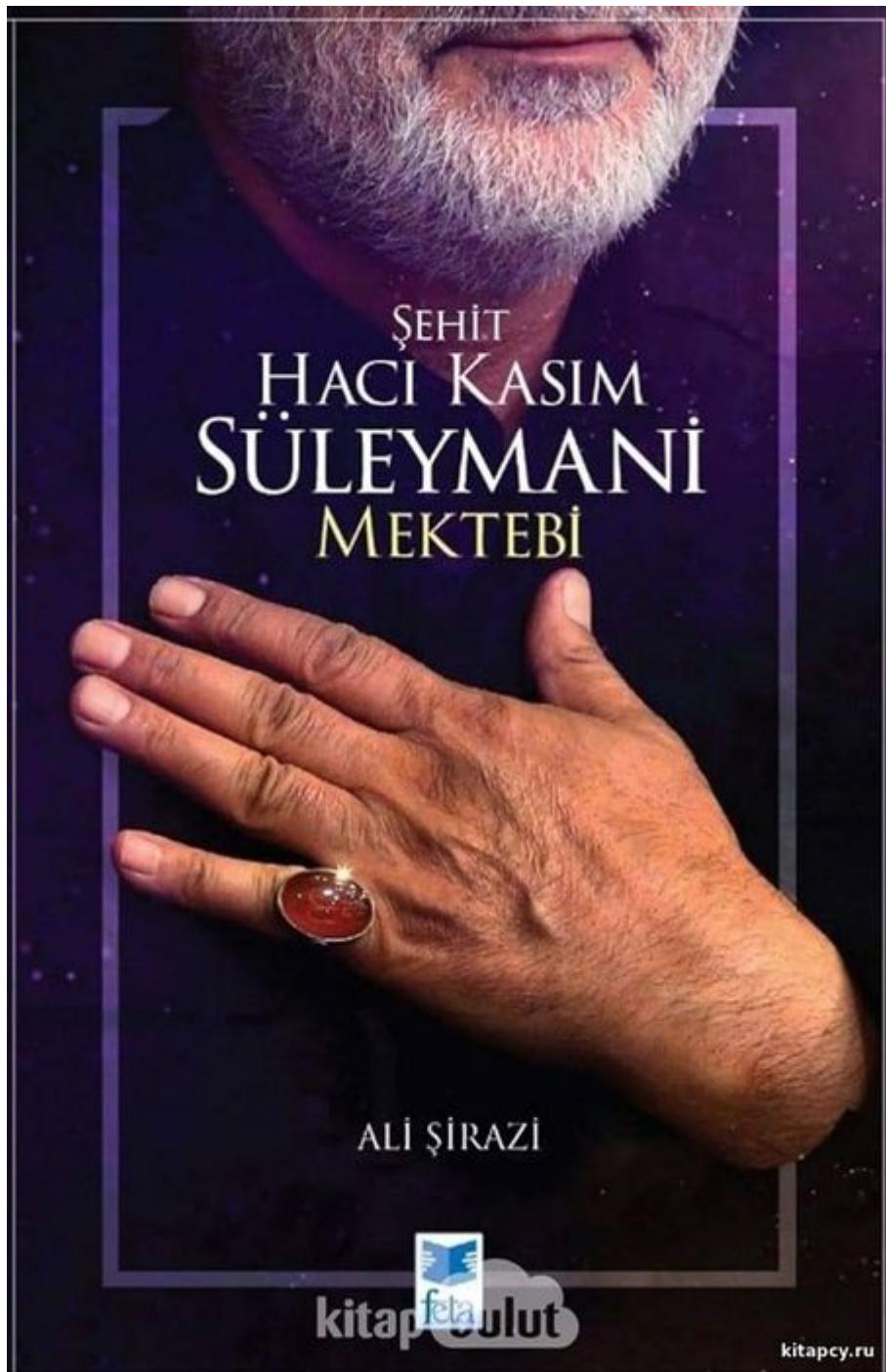
Çaklamalar hakykata öwrülip, 2003-nji ýylda ABŞ Yragy okkupirlände, Eýran Yrakda öz bähbidine «wekilçilik urşuny» alyp barjak birnäçe toparlary öñe çykardy: «Mehdi goşunu» (Mätiniň goşunu), Hizbullah brigadasy, Bedir brigadalary we «Asaib Ehlel Hak» ýaly ýaragly şaýy toparlar okkupasiýa döwründe Eýranyň iň uly duşmanlaryndan hasaplanýan Saddam Hüseýini agdarmak üçin amerikalylar bilen ýaranlyk etdiler. Saddam Hüseýin agdarylandan soň bolsa Eýranyň gözegçiligindäki bu ady agzalan toparlar ýaraglaryny amerikan güýçlerine garşı gönükdirdiler. ABŞ 2004-2006-njy ýyllarda Wýetnam urşunyň

soňky iň uly ýitgisini Yrakda berdi. Bütin bu bolup geçýän hereketleriň başyndaky kişi bolsa ýene-de Kasym Süleyýmanydan başga hiç kim däldi.

- **«Garşydaşymyz howpsuzlyk apparaty»**

Belli bir döwürde Yrakdaky ähli goşun güýçlerine ýolbaşçylyk eden Dewid Petreus 2010-njy ýylда eden bir çykyşynda Süleyýmany hakynda şeýle diýipdi:

“Haýsydyr bir ýurt bilen özara gatnaşyklary diplomatiýanyň öz ulgamy bolan Daşary işler ministrligi arkaly amala aşyrmaýan bolsaňyz, onda işiňiz kyn diýmekdir. Biziň Yrakda çeken iň uly kynçylygymyz garşydaşymyzyň däbe öwrülen ulgamdan hereket etmeýändigididi. Garşydaşymyz ylla bir howpsuzlyk apparaty ýalydy».

• Yrak hökümeti Damaskda guruldy

2010-njy ýylyň 19-njy iýulynda AFP-de çap edilen bir habarda şaýy lider Mukteda Sadr we saýlaw kampaniýasyndan birinji partiýa bolup çykan «Yrakiýe» blogynyň başlygy Iýad Allawi bilen Yrak hökümetiniň gurulmagy üçin Damaskda birnäçe gezek duşuşyk geçirilendigi aýdylýar. Habarda pikirine sala salynan yrakly şaýy çinownikleriniň biri Damaskdaky bu duşuşyklar tapgyryna Kasym Süleýmanynyň hut özünüň gatnaşandygyny we Türkiýeden, Yrakdan, «Hizbullahdan» gelen möhüm ygtyýarly wekilleriň toplanan duşuşygynda K.Süleýmanynyň şol duşuşyga

gatnaşan wekilleri Malikini premýer-ministr wezipesine bellemek üçin goldaw bermäge mejbür edendigini gürrüň berdi. Malikiniň möhüm wezipeleri eýeleýäň geňeşçileri-de, Eýranda K.Süleýmany bilen gepleşik geçiren adamlardan saýlanyp alyndy. Yragyň öñki Prezidenti Jelal Talabani hem K.Süleýmany bilen käte serhetde, käte göni Eýranyň özünde ýygy-ýygydan görüşen yrakly ýolbaşçylaryň biridir...

Amerikalylar 2010-njy ýylda Eýrandanam goldanýan Nury Malikini dokuz aýa çeken hummaly gepleşiklerinden soň premýer-ministriň kürsüsinde oturdanlarynda, Malikiniň özlerine «Yrakda galyň» diýmegine garaşýardylar. Bu hantamaçylyk bolsa bolubam oturybererdi, ýöne amerikanlaryň Malikiden eden tamalary puja çykdy. Munuň şeýle bolmagynda K.Süleýmanynyň eliniň bardygy güman edilýär...

Dekster Filkinsiň pikiriçe K.Süleýmany gepleşikleriň dowamynda yrakly delegatlaryň öñünde iki şert goýan bolmaly. Birinjisi Eýran bilen uzak wagtlap gowy gatnaşyk saklap gelen Jelal Talabaniniň Prezident bolmagy, ikinjisi bolsa Malikiniň koalizasion güýçlerim we Amerikanyň Yrakdan bütinley çykmagynyň tarapyny tutmagy. Netijede K.Süleýmanynyň aýdany boldy.

- **«Siriýany elden gidersek, Tährany-da gidereris»**

2011-nji ýylyň maý aýynda Kum şäheriniň iň güýcli dini merkezi bolan Hakkani medresesinde talyplara beren leksiýasy bary-ýogy başlangyç klas bilimi bolan kontrrazwedkaçynyň amala aşyrýan işleriniň tutumynyň nähili giň gerimlidigini görkezýärdi.

K.Süleýmany çykyşynda Ýakyn Gündogardaky we Demirgazyk Afrikadaky jemgyýetçilik hereketleriň «rewolýusiýa üçin giň mümkünçilikleri döredendigini» aýdýardy, ol talyplara göz öñünde tutulýan maksatnamalara mundan beýlæk has jogapkärli çemeleşmegi ündeýärdi. Ol bu çykyşy bilen aslynda Eýranyň Siriýa girmek bilen maksadyn we hasam beteri «Kuddus güýjuniň» «Arap baharyny» Tähranyň peýdasyna ulanma niýetini mälim edýärdi:

“Bu gün Eýranyň ýeňisi ýa-da ýeňlişi Mihranda ýa-da

Horremşehrde kesgitlenmeyär. Çäklerimiz giñedi. Biz Müsürde, Yrakda, Liwanda we Siriýada ýeňiš gazanmaga borçludyrys. Bütin bu üýtgesmeler Yslam rewolýusiýasynyň miwesidir».

- **Süleýmany «Hizbullahy» kömege çagyryar**

Siriýada gapma-garşylygyň başlan 2011-nji ýylyndan 2013-nji ýylyň aprel aýyna çenli ýaragly oppozisionerler güýç taýdan rüstem geldiler. Emma 2013-nji ýylyň 21-nji aprel günü hökumet üçin öwrülişik sepgidi boldy. Şol gün hökumet güýçleri Liwanyň çägindäki strategik ähmiýetli Kusaýr posýologyny gabaw astyna aldylar. Kusaýr çaknyşygy Liwandaky «Hizbullahyň» Siriýadaky urşa gönüden-göni gatnaşan ilkinji giň gerimli operasiýasydy. «Hizbullahyň» Siriýa girmesiniň arkasyndaky kişi bolsa, ýene-de K.Süleýmanydy.

Kusaýryň eýelenmegi üçin K.Süleýmany has oval birnäçe ýyllap Liwanda Eýranyň peýdasyna bilelikde harby operasiýalar geçiren Hasan Nasrallahdan Siriýa iki müňden gowrak urşujy ugratmagy talap etdi.

«Hizbullah» K.Süleýmanynyň görkezmesi bilen Kusaýry gabady. Gabaw halkasynyň daraldylýan döwründe onlarça hizbullahçy wepat boldy. Maglumatlara görä ölenleriň azyndan sekizi K.Süleýmana garaşly we operasiýany koordinirleýän eýranly ofiserlerdi. Kusaýr uzaga çeken aldym-berdimli söweşden soň 5-nji iýun günü oppozisionerleriň elinden alyndy. Şol wagtdan başlabam oppozisionerleriň güýji Siriýada peselmäge başlady.

SEYYİD ABDULMECİD KEREMİ

KASIM SÜ LEY MA Ni

BİZİM
BAHTİYAR
DOSTUMUZ

kitapcy.ru

• «Hem her ýerde, hem hiç ýerde»

Bolup geçýän wakalara iň täsirli wagty diýip hasap edilen wagtlarda-da K.Süleýmanyny ýakyndan synlamak mümkün däl.

Amerikan ofiserleriniň biri «The Guardian» gazetinde beren interwýusynda: «Rehimsizligi we täsiri bilen her kesi gorka düşürýär. Ol hem-ä her ýerde, hemem hiç ýerde» diýen sözleri ulandy.

2004-2009-njy ýyllarda Yragyň Döwlet howpsuzlyk geňeşiniň geňeşçisi bolup işlän Muwaffak Ruba: "Ol gürrüňsiz Yragyň iň güýçli adamý. Ondan bihabar Yrakda çöp başy gymyldayan däldir»

diýipdi.

Yrak sünnüleriniň esasy ýolbaşçylarynyň biri bolan Salyh Mutlak K.Süleýmany barada şeýle diýyär:

“Süleýmanynyň güýjuniň sakasynda Hamaneý bar. Ol hemmelere, hatda gerek bolsa Prezidente-de hetdini tanadyp bilyär. Yslamda ene-atanyň aýdanyndan çykmaýlyk diýen bir zat bar. Eýrandaky we Eýranyň çäginden daşardaky ähli şäýylar Hamaneýe, hususanam gönüden-göni onuň adyndan hereket edýän K.Süleýmana ene-atalaryna ytagat edişleri ýaly ytagat edýärler. Yragyň iň möhüm adamlary ony görnäge gidýär. Adamlar göýä K.Süleýmany tarapyndan jadylanan ýaly, ony perişde kimin görýärler».

• **Täzeden Yrakda**

K.Süleýmanynyň ýolbaşçylyk edýän «Kuddus güýjüne» diňe Eýranda däl, tutuş Ýakyn Gündogarda bäsleşip biljek güýç ýok. Ýakyn Gündogarda şäýy toparlarynyň ählisini diýen ýaly töweregine jemlän «Kuddus güýji» we onuň ýolbaşçysy K.Süleýmany merkezi hökümetiň sünni we kürt etraplarynda täsirini ýitirmeginden peýdalanyl, soňky wagtlarda bar güýji bilen ýene Eýranyň bähbidine operasiýalar geçirip başlapdy.

Mosulyň 10-njy iýunda YSYD-yň eline geçmeginden iki gün geçenden soňra birnäçe arap saýtlary K.Süleýmanynyň Eýran üçin iň amatly Yrak hökümetini häkimiyete getirmek üçin Bagdatda ikitaraplaýyn gepleşikler geçirýändigini habar beripdi.

Sekiz ýyllap Eýranyň goldawyny alyp Yragyň premýer-ministri kürsüsünde oturan Nury Maliki täze gepleşiklerde gelejegi iň köp gyzyklanma döreden adam boldy. Ýone Malikiniň eýyäm gözden düşen biridigine gowy düşünýän Eýran öñki ýaranynyň agdarylyşyk geçirmek synanşygyny puja çykaryp, onuň deregine başga bir şäýy syýasatçysy Haýdar Ibadyny goldady. H.Ibady kürtleriň we sünnileriň parlamentde beren sesleri arkaly awgust aýynda Yragyň täze premýer-ministri boldy.

Geçirilen bütin bu gepleşikleriň merkezinde ýer alan K.Süleýmany şol wagtdan başlap metbugatda ýygy-ýygydan görnüp başlady. «Kuddus güýjuniň» başyna geçen wagtyndan bäri ady we eden işleri mümkinqadar metbugatdan gizlenilmäge çalşylan

K.Süleýmany mundan beýlæk Eýranyň Yrakdaky güýjuniň simwolyna öwrüldi. Eýranyň resmi, ýarym resmi habar kanallarydyr saýtlary günde-günaşa diýen ýaly K.Süleýmanynyň Yragyň dürli künjeginde käte shaýy militanlar bilen, käte bolsa peşmerge (kürt ýaragly güýçleri) bilen front meýdanlarynda düşen suratlaryny halka ýaýratmaga başladylar.

«Associated Press» habarlar agentligine interwýu beren yrakly ofiserleriň biri Bagdat bilen Kerbelanyň arasyndaky stratetik ähmiýetli ýerde ýerleşýän Jurf El Sahr posýologynyň 27-nji oktýabrdı YSYD-dan alynmagynyň aňyrsyndaky «Ussat akylyň» K.Süleýmanydygyna we onuň muny birnäçe aýlap meýilleşdirendigine ünsi çekdi. Ady agzalan agentlik bu operasiýa Liwan «Hizbullahynyňam» K.Süleýmanynyň emrinde hereket etmek üçin 7 müň töweregi urşuwy iberendigini habar berýär.

Hawa, dört gün öñ, 2020-nji ýylyň 3-nji ýanwarynda ABŞ-nyň Prezidenti Donald Trampyň hut öz görkezmesi bilen jayna kast edilip öldürilen K.Süleýmanynyň Yrak ursunda heniz 22 ýaşly ýetginjekkä «Sarallah polkunyň» serkerdesi bolup başlan we nämälimliklerden, sowallardan, yşaratlardan doly çylşyrymly ömri pajygaly ýagdaýda tamamlandy.

K.Süleýmany D.Trampyň aýdyşy ýaly, hakykatdanam «dünýäniň iň howply terroristimi», ýa-da eýranlylaryň dili bilen aýdanda basybalyjylara, dinsiz imperialistlere garşı tutasın watançylyk ursunyň nobatdaky «yslam şehidimi»?!..

K.Süleýmanynyň kimdigini taryh kesgitlär. Ony kesgitlemek biziň işimiz däl. Biz diňe bitarap nukdaýnazarda maglumat bermäge we okyjylaryň dünyäde bolup geçýän çylşyrymly wakalara göz ýetirmegine azajygam bolsa kömekçi bolmaga çalyşdyk.

R. Serdar ATAŞ,
«Al Jazeera». Taryhy şahslar